

**Siluittasup oqalulluni
Nalunaaruta
2011**

Aallaqqaasiut

Eqqarsaatiginikuugaluarpara ukioq manna siulittaasup oqalugiaataa allaanerusumik aaqqissuuniarlugu. Steen Hildebrandt maelerfiginikuugakku aperalugu oqalugarfigisinnaannginneraatigut. Oqaluarfigerusuttupilussuugaluarpaatigut, neriunnerarluni piffissami allami periarfissinneqarumaarluni. Ajuusaarnartumik juunip 19-ianiit 25-ata tungaanut nunani allaniittussaavoq.

Taamaattoq oqalugiaatiga ukiunut siuliinut sanilliullugu allaanerusuteqarpoq.

Isumaliutissiissuterpassuarnut 2010-mi ukiakkut saqqummeqattaalersunulli 2011-mi marsip tungaanut ingerlasunut akissutaavoq. Taamaaleriarlunga isumaqatigiinniarnit iserfigiumaarpakka naggasiiumaarlungalu.

Steen Hildebrandtilli isummersuutai aallaqqaatigerusuppakka:

Naalakkersuinermik sulialittavut akissutissaqartarput imatut imatulluunniit. Tamatuma kingunerinikuuaa, atuarfimmut politikki tassaalersimammat ajornartorsiutinut takkuttunut aaqqiissuteqapallanniarluni matussusiipallattarnerit. Taakkulu aaqqissuusseqqinnernik taakkajuttarpavut, aaqqissuusseqinnerilli imatut paasisariaqartarlutik: Iluseq periusaalersimasorluunniit atuuttoq atoqqissinnaanngitsoq aaqqissuunniartarlugu.

Arlaannaalluunniit ungasinnerusoq isigalugu eqqarsarniarsarinngilaq; ungasinnerusumut pilersarusiortoqanngilaq eqqarsaersortoqarluniluunniit; arlaannaataluunniit apeqqut una akiniarsarinngilaa: Siunissaq qanoq qallunaat nunaanni meeqqat atuarfiannut piumasaqaateqarpa? Akerlianilli atuarfik pillugu eqqarsariaasitoqqamit pisarineqarnikuuvugut ajornartorsiutillu unammilligassallu takkuttut tamaasa suliffissuaqarnermi eqqarsariaasitoqqamit aallaaveqartilerlugit: aqutsineq, nakkutilliineq, tatiginninnginneq, pilersarusiornerit, misilitsinnerit, kisitsisit aallaavissat, assersuussinerit il. il.

Taamaattumik: Nutaanik eqqarsarlunilu iliuuseqartoqassaaq, unammilligassallu sumiiffinniipput, tassa kommuneni, atuarfinni atuarfiillu siulersuisuini. Taakkunanngaanniit atuarfik pillugu nutaamik eqqarsarnek aallaaveqassaaq. Nutaamik eqqarsarnerup soorunami ilagisussaavaa, ingerlavissat allat atorlugit ingerlariaqqinnissat, ullumikkut inatsisinit tunngavigisaniit allaanerusut. Taamaattumik naalakkersuisut naalakkersuisoqarfiillu kommunenut aqutit nutaat atorlugit ingerlarusuttunut periarfissiisariaqarput – taamaalillunilu ungasinnerusoq isigalugu nutaamik inatsisiliornissamut aqutissiuussoqarluni . Takorluuigaluarpunga atuarfik pillugu nutaamik eqqarsarnissamut taammattumut ukiumi tulluittumi Danmarkimi eqqarsartoqarsinnaagaluartoq – allatut oqaatigalugu sumiiffiit ataasiakkaat nukinnik ineriartortitsivinnillu pilersitsiffaginerisigut. *Taamaatut oqaseqarpoq Aarhus universitetimi aqqissuussinerimut pisortaanermullu professori Steen Hildebrandt Berlingske Tidendemi marsimi 2011 saqqummersumi.*

Akileartarnermut atugarissaarnermullu ataatsimiititaliarsuup atuarfik pillugu inerniluutaasumik isumaliutissiissutaani qupperneq 36-mi ima allassimasoqarpoq:

Qitiutitassat taamaattumik tassaalerput akisussaaffik pitsanngorsaanerlu. Akisussaaffiup qanoq agguataarsimanera erseqqissuusaaq. Atuarfimmi pisortat ilinniartitsisullu perorsaanikkut pitsaassuseq kiffaanngissuseqarneq pigaat, aammali nunap isumalluutaasa pingaarnersaannut akisussaassuseq - tassa meeqqanut inuusuttuaqqanullu - tigummillugu. Taamaattumik kommunalbestyrelsip atuarfimmi pisortat akisussaaffimmik tassannga isumaginninnissaat nakkutigisussaavaat. Oqallinnermi tassani pingaartitassaq tassaasariaqarpoq siunissamut sammitinnissaa – ullumikkut pissutsit qanoq ippat qanoq iliorlutalu pitsaanerulersissinnaavagut?

Isumaqarpugut Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfiannut iliuuseqarnissamut tamakkorpiaat qitiulluinnartut. Nutaamik eqqarsarnerit iliuuseqarnerillu sumiiffinni ingerlanneqassapput. Nutaamik eqqarsarnerit iliuuseqarnerillu atuarfinni pissapput. Soorlu Steen Hildebrandtip kiisalu Akileartarnermut Atugarissaarnissamullu ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatigaaat.

Ullumikkumut misigisavut tassaapput, qitiusumiit aalajangersorniarneqarmat qanoq eqqarsartoqassanersoq, qanoq atuartitsisoqassanersoq, qanoq pilersaarusiortoqassanersoq, qanoq naliliisoqassanersoq kiisalu atuartitsinerup suut imarissanerai. Naanguna ilinniartitsisumik suliatik pillugit paasisimasagarluartumik ujartugarput? Sinniisoqarfiup kingullermik ataatsimiinnerani ilinniartitsisuussutsip nukittorsarnissaa anguniarusunnikuuarpur. Ilinniartitsisoq suliaminik paasisimasagarluartoq tassaavoq tatigisaq, toqqissilluni meerarisamik tunniussiffigisinnaasaq, ilisimallugu ilinniartitsisup meeraq pisariaqartunik ilinniartikkumaaraa, meeraq inersimasunngoruni nammineersinnaalersissimallugu, taamaasillunilu inuiaqatigiit ineriartortuaannangortillugit.

Tassaniipporlu meeqqat atuarfiat pillugu takorluugarput. Meeqqat atuarfiata ineriartornissaanut akisussaaffimmiki tiguserusuppugut. Akisussaaffigerusupparput ilikkartitsisoqarnissaa. Akisussaaffigerusupparput meeqqat atuarfianni pitsaassutsimik kivitsisoqarnissaa. Ilisimaarivarput nunatsinni pisuussutitta pingaarnersaat sullitarigatsigit: meeqqat inuusuttullu.

Meeqqat atuarfiat pillugu isornartorsiuneq annertusimaqaaq. Tamakku tamarmik aallartippur Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit siulittaasoqarfiani ilaasortap IKT-pillugu "Sarfarisoo"-mi septembarimi 2010-mi isumasioqatigiinnermi meeqqat atuarfianni aningaasanik aqutsineq pillugu isornartorsiuneranik, tamatuma kingorna oktobarimi 2010 Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit isumaliutissiissumminnik saqqummiineranni, tamannalu malitsigalugu meeqqat atuarfiat pillugu novembarimi killiffik pillugu naliliinnermi, tassani alloriarfinni misilitsinnerit inernerit saqqummiunneqarmata. Akileraartarnermut Atugarissaarnissamullu Ataatsimiititaliarsuup februaarimi 2011-mi saqqummiinerani tamanna nanginneqarpoq kiisalu marsimi 2011-mi naalakkarsuinnikkut aningaasatigullu inissisimaneq pillugu nalunaarusiami. Kiisalu nunap immikkoortuini ineriartortitsinissamut pilersaarutip marsimi saqqummiunneqarnerani. Nalunaarusiat allaaserisallu tamakku atuarfimmik annertuumik isornartorsiuisut soorunami ilinniartitsisunut tamanut tatinikuupput. Soorunami tamakku tamatsinnut sunniuteqarnikuupput. Ilinniartitsisuuneq nuannersuinnaasimanngilaq ukiariartornerani, ukiumi upernaamilu. Isornartorsiuneq tusarsimavarput taqitissanngilaatigulli. Ingerlaqqisuugut. Maanna aasarpog. Maanna aaqqiissutissanik tikkuussissaagut ilinniartitsisuussutsip atuarfimmilu pisortaalluni sulinerup nuannersui atuataaqqilerlugit.

Ukiut pingasut matuma siorna islandimiu professori Hafdís Ingvarsdottír qaaquarput, ilinniartitsisuuneq pillugu oqalugiartillugu. Ilinniartitsisuussutsip suut ilisarnaatiginerai unamminartuulu sumiinnerisut pillugit oqalugiartillugu. Hafdísip taamani oqalugiarnaratut ilinniartitsisoq ilinniartitsisutut sulinermini ineriartuartaarpoq, nammineq kisimi pigisaminik. Ilinniartitsisut marluk assigiinngillat. Tamatta assigiinngilagut. Ilinniartitsisoq kinaluunniit immikkuullaarissumik nammineq pigisaminik ilinniartitsisuussuseqarpoq. Tamatta immikkut nakuuffeqarpugut. Atuartuutitta nakuuffivut kinaassuseqarnerpullu pillugit eqqaamasarpaatigut. Ilaasa nakuuffigaat atuartitsisutit ilikkarlurfiusut atussallugit. Taakku atorlisigit. Allat allatut atuartitseriuseqassallutik nakuuffeqarput. Taakku aamma taamatut atorlisigit. Atuarfik ilinniartitsisunut tamanut inissaqartitsisariaqarpoq. Atuarfiup assigiinngissuseq inissaqartittariaqarpaa aamma ilinniartitsisut akornanni. Assigiinngissutsimiippur unammilligassat tassanilu ineriartorneq pilersarpoq.

Taamaattumik atuarfinnik ineriartortitsineq sumiiffinni ingerlanneqassaaq. Sumiiffinni ineriartortitsinermi Kalaallit Nuaanni atuarfinnik ineriartortitsinissamut sammisariaqartut pingasut taarusuppakka:

1. Siullermik atuarfimmi sulisorisat aallaavigineqarnerusariaqarput. Siullermik atuarfiup pisortaa pitsaasoq aallunniagassaavoq. Atuarfimmik ineriartortitsinermi sumiluunniit atuarfiup pisortaa qitiulluinnartumik inissisimavoq. Atuarfiup pisortaata pissusaa iliuusaalu aallaavigalugit ilinniartitsisut suliaminnik ingerlatsisarput. Atuarfiup pisortaata ilinniartitsisut suleqatigalugit pisortaassutsini ingerlattariaqarpaa, taamaalilluni ilinniartitsisut qaquguluunniit misigisimassammassuk atuarfiup pisortaanut saaffiginnissinnaallutik ilinniartitsineq, ineriartortitsineq anguniagassallu pillugit isumassarsioqatigiissinnaassuseqarlutik. Atuarfiup pisortaata qulakkiissavai atuarfiup ilinniartitseriaasianut, isumassuineranut inuttullu ileqqulersuutitut suliniutaasa pitsaasumik pitsaassuseqarnissaat. Atuarfiup pisortaa ammasuussaaq, oqaloqatiginnittuulluni peqataatitsillunilu, taamaasilluni atorfillit atuarfiup ineriartorneranut piginneqataalersillugit. Atuarfiup pisortaata akisussaaffigaa atuarfimmi sulisut pikkorissarnissanut neqeroorfineqartarnissaat pikkorissartarnissallu, taamaasilluni atuarfiup ineriartortuarnerata inuiaqatigiit tamat ilinniagaqarsimanissaannik piumasagaataat naammassineqarsinnaalersillugu. Atuarfiup pisortaata isumaqatigiissutit inatsisitigullu aalajangersakkat pisariaqartut ilisimasaqarfigissavai. Pisortaq ingerlatsinermini pisortaassutsip suussusaanik ilisimasaqarluartuusariaqarpoq inuttullu tamarmiusariaqarluni. - Pisortamik aallussilluarnerup saniatigut ilinniartitsisoq suliaminik ilisimasaqarluartoq aallaaviulluinnartariaqarpoq. Ilinniartitsisoq suliaminik ilisimasaqarluartoq tassaavoq ilinniartitsisoq assigiinngissitaartumik atuartitsisinnaasoq atuartitseriaatsinillu assigiinngitsunik atuartitsisinnaasoq, matuma ataani aamma atuartitseriaatsit ilikkarlufiusut atorlugit. Ilinniartitsisoq suliaminik ilisimasaqarluartoq atuartitsivigisani piginnaasaqarlufigai. Ilinniartitsisoq suliaminik ilisimasaqarluartoq naliliilluarsinnaasuseqarpoq atuartitamilu sumiiffiat inooqataaffigisinnaallugu inuttullu paaseqatigiiffigisinnaallugit. Ilinniartitsisoq suliaminik ilisimasaqarluartoq suleqatiminik allanillu suleqatiginnilluarsinnaavoq. Ilinniartitsisoq suliaminik ilisimasaqarluartoq ineriartortuurtuavoq. Nunarsuatsinni ilisimatusarnerup takutippaa, ilinniartitsisunut tatiginnilluarfiusuni pitsaanerpaamik angusaqarfiusartut, tamatuma ataani aamma piginnaasatigut. Taamatut inerniliinerit kingullermik saqqummiunneqarput ilinniartitsisut ataatsimeersuarneranni "New York International Summit"-imi marsip 16-aniit 17-ianut ingerlanneqartumi 2011-mi.
2. Sammineqartussat aappaattut iliuuseqarfigisariaqakkat tassaapput meeqqat immikkut pisariaqartitsisut. Kikkuuppammi atuartut immikkut pisariaqartitsisut? Isumaga malillugu meeqqat immikkut pisariaqartitsisut tassaapput atuartut naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut, atuartut ADHDertut, tusilartut, tappiitsut, inerikkiartornermini innarluutillit, sumiginnagaasimasut, atornerlugaanikut, inuuniarnermikkut atugarliortinneqartut kiisalu atuartut pissusilersornermikkut angujuminaatsut. Assersuutigeriartigu ilisimaneqarmat Danmarkimi innuttaasut 7 %-iisa missaat naqinnernik ilisarinnissinnaanngimmata. Danmarkimi atuartut 6 %-iisa missaat ADHDertut. Danmarkimi atuartut ilikkarniarnermikkut ajornartorsiuteqartut angerlarsimaffinni imigassamik ikiaroorartumilluunniit ajornartorsiuteqarnermik aallaavillit atuartut 20 %-iisa missarivaat. Atuartut pineqartut ilikkaruminaatsitsisarput. Nunatsinnimita atuartut qanoq amerlaatigisut taamaattut atuartuutigaavut? Kisitsisinnngortitsisinnaavugut? Atuarfinniit nalunaarutigineqartartut malillugit ADHDersorineqartut amerliartuinnarput. Kisitsisinnngortissinnaavavut? Qulakkiikannerlugu oqaatigisinnaavarput atuartuutivut qassit kinguaassiuutimikkut atornerlugaasimanersut. Atuartut taaneqartut tamarmik tassaapput atuartut immikkut pisariaqartitsisut. Immikkut pisariaqartitsisut, ikiorserneqarsinnaagaluartut, sumiiffinni ataasiakkaani iliuuseqartoqartuuppat, piginnaasat pigineqaraluarpata sakkussallu pigineqarlutik. EQQARSAATIGERIARTIGU, atuartuutivut

qassit immikkut pisariaqartitsippat? Atuarfinniit nalunaarutigineqartartut malillugit nalunaarusiallu assigiingitsut atuarsinnaasavut malillugit qularutigingilara atuartuutitta affaat sinnerlugit atuartuusut immikkut pisariaqartitsisut.

Suliassap taassuma kivinnissaanut qanoq iliuseqarsinnaanerput qiviartariaqarparput. Inuit tamatta assigiingitsuuvgut. Naqinnernik ilisarinnissinnaangitsut assigiingitsunik aallaaveqarput. ADHDertunut sunniutaat assigiingitsuupput. Ineriartornermi innarluutilinnut sunniutit assigiinnitsuupput. Inunnut ataasiakkaanut qanoq sunniteqarsimameri assigiingiaartuupput sumiginnagaasimasunut, kinguaassiuutitigut atonerlugaasimasunut, aqukkuminaatsunut allatulluunniit eqqugaasimasunut. Taamaattumik taakkununga ataasiakkaanut tamanut immikkut pilersarusiukkanik ingerlatsisoqartariaqarpoq, atuartut taakku tamarmik immikkut isumassorneqarnissamut, tapersorneqarnissamut atuartinneqarnissamullu pisariaqartitsimmata.

Inuiaqatigiit uatsinnut piunasaqaatigaat atuarfimmiit anigunik ajunngitsunik angusaqarsimassasut. Ingerlaannaq ilinniagaqarlutik aallartissinnaassapput. Suliassaq tamanna kivikkusupparput. Siullermilli qulakkeerlugu paasisaqarfigisariaqarparput atuartuutivut qanoq amerlatigisut oqaatsinik ilisarinnissinnaangitsuunersut, qanoq amerlatigisut ADHDernersut qanorlu amerlatigisut eqqarsariartaatsimikkut inerisimavissuunnginnersut. Atuarfimmi aallartinneranni ingerlaannartumik sunik ajoquteqarnersut oqaatigineqarsinnaasariaqarput. Periarfissaq tamanna ullumikkut pigingilarput annikitsuinnarmilluunniit periarfissaralugu. Taakku qulaarutsigit, inuiaqatigiit akisussaaffimmik tiguisariaqarput atuartunullu taakkununga naleqquttunik atuartinneqarnissamut, isumassorneqarnissamut tapersorneqarnissamullu neqeroorteqarlutik.

Taava atuartoqarpoq aallussiniarnerminnik ajornartorsiuteqartunik, tamatumalu kingunerisaanik ilikkarniarnermikkut ajornartorsiortunik, taakku angerlarsimaffinni inuuniarnikkut ajornartorsiutilinninngaannersuusinnaapput, naalasseriitsuusinnaallutik, sumiginnangaasimasinnaallutik imaluunniit kinguaasiuutimikkut atonerlunneqarsimasinnaallutik. Taakku aamma isumassorneqarnissamut tapersorneqarnissamullu pisariaqartitaat assigiingitsuupput. Atuartut ataasiakkaarlutik qanoq inissisimangersut maluginiarneqarsimassaaq, **taamaasilluni atuartunut ataasiakkaanut immikkut pisariaqartitsisunut tamanut naleqquttumik pisariaqartumik atuartitsinissamut neqeroorsinnaalersilluta. Taamatut iliuseqarsinnaanissaq atuarfinni tamani pigineqartariaqarpoq.**

Isumaqarpunga atuartuutitta 60 %-iisa missaat atuartuusut immikkut pisariaqartitsisut.

Nunatsinni misilitsinnermi inernerusartut misissorutsigit atuartut 42 %-ii pitsaasunik naammaginatunilluunniit angusaqarsimapput. Sinneri naammaginangitsunik angusaqarsimallutik. Tamanna nalaatsornerinnaava? Aperiinnarpunga. Pisutsit pillugit nunatsinni ilisimatusarnermik misissuinermilluunniit ingerlatsisoqartariaqarpoq.

Siorna ukiakkut Namminersorlutik Oqartussani atorfillit qulliunersaasa ilaat Kalaallit Nunaanni kommuneqarfinnut angalaqattaarpoq, kommunellu sunnernerlugit sunnerlugillumi nunatsinni atuarfinnut aningaasartuutit amerlavallaartut unnerlugit, Danmarkimut nunanullu allanut sanilliullugit, inuk taanna Kalaallit Nunaata ullumikkut aningaasaqarnikkut inissisimanageranut ilusilersuinikuuvoq. **Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut nunatsinni amerlassusaat qviassagutsigu, Kalaallit Nunaata**

Danmarkimut nunanullu allanut sanilliulluni aningaasat amerlanerujussuit atortariaqarpai, soorlu aamma meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartartunut taamaattoq. Kisitsisitigut nalunaarsukkat teknikraatit atorluartaqaat, soorlu aamma meeqqat atuarfiannut ajortisaaniarnermi taamaattoq.

Tamakku tamarmik inernerivaat kommunit atuarfeqarfinnut annertuumik sipaarniuteqarmata, tamatumani eqqugaanerpaasut tassaaqqipput meeqqat immikkut pisariaqartitsisut. Tamatumalu nassatareqqissavaa atuarfinni karakterit agguaqatigiisinnerisa kivinniarnerat aamma inornarsiallaqqissammat, meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut immikkut iliuuseqartoqanngippat. **Atuartut tassani pilliutigineqarput.** Meeqqat atuarfiat siunissamut aningaasaliineruvoq, iluanaarutissartaalu aatsaat siunissami takkukkumaarput.

- Pingajuattut immikkut iliuuseqarfissaq tassaavoq pikkorissarnissamut neqeroorutaasartut. Taakku meeqqat atuarfianni pisariaqartitanut naleqqussartariaqarput. Ullumikkut atuartitsivinnut arlalinnut atuartitsisussanik amigaateqarpugut. Taamaattoqarnera isiginngitsuusaassanngilarput. Atuartitsiviit tamakku linjefagitut neqeroorutigineqartariaqarput, imaluunniit atuartitsivinnut ataasiakkaanut annertuumik samminnissinnaanermut periarfissiisoqarluni, taamaasiornitsigut atuartitsissutit taakku siunissami pitsaanerumik ingerlassinnaalissagatsigit. Atuartitsivinnut ataasiakkaanut immikkut iliuuseqarnerup saniatigut aamma immikkut pisariaqartitsisunut atuartitsinissamut pikkorissaanerit annertuut pisariaqartippavut, taakku nunatsinni atuarfeqarfinni initoorujussaaumata. Atuartitsisut pikkorissarneqarnissaat qangali sulisitsisunut nipituuliutigilerpavut. Naalackersuermik suliallit ataasiakkaat ilaatigooriarlutik nalunaaruteqartarput atuartitsisut qaffassarneqartariaqartut, iliuuseqartussanngoraangamilli akisussaaffimmik tigusissanatik. Aammaarluta kaammattuutigeqqissavarput atuartitsisunut pikkorissaanissat siunnerfilimmik ingerlatileqqullugit. Kiisalu pisortanut pikkorissaasarnarit piginnaaninik qaffassaasut pisariaqartinneqarput. Tamatumani iliuutsit aamma siunnerfilerneqartariaqarput, pisortanut nutaanut pikkorissarneqarnissamik neqeroortuaannartoqalersillugu, taakkulu malitsigisaannik ingerlariaqqiffinnik neqeroortuortoqalersillugu. Naggataatigullu qarasaasialerinnermut tunngasut , IKT, matuma ataani ungasissumut atuartitsineq pikkorissaasarnernut ilinniartitseqqittarnenullu iliuuseqarfissat sisamarissavaat. Qarasaasiaq atorlugu atuartitsinerit atuarfimmu peqqussutitaaq 2002-mi suliarineqarmat qitiutinneqarluinnartunut ilaasimapput. Tamatuma kingorna puigukkatut inissisimalerpoq.

-

Matumuuna Naalackersuisut, minnerunngitsumillu ilinniarnermut ilisimatusarfik qulaani taakkartukkavut pikkorissaasarnissani qitiusutut inissisimalerseqqullugit kaammattorpavut.

Akilerartarnermut Atugarissaarnissamullu atuarfeqarneq pillugu inassuteqaataannut ataaseq alla oqaaseqarfigerusuppara. Isumaqarpunga “ human capital regnskabimik/ pitsaassutsimillu nalunaarusiornissamik alloriarfinni inaarutaasumillu misilitsinnernik pingaarnerutitsilluni nalunaarusiortalernissamik” inassuteqaat tapersorneqarsinnaanngitsoq. Isumaga malillugu taamatut aallartitsisoqassagaluarpat tamanna ineriartortitsinissaraluumut ipititsiinnassaaq, soorlu Steen Hildebrandtip suliffissuaqarnermik eqqarsaatersuummini tamanna iserfigigaa. Aammattaaq isumaqarpunga alloriarfinni misilitsittarnerit ullumikkutut ingerlatinnerat unitsinneqartariaqartoq, tassami alloriarfinni misilitsittarnissamut eqqarsaatit pileriartuaarneranni, peqqussumilu eqqarsaatersuutigineqarneranni tunngavigisai allarluinnaammata. Alloriarfinni misilitsinnerit atuartitsinerimut akuutinneqarnissaat tunngavigineqarnikuupput, taamaasillutik ilinniartitsisut atuartitsinerminnut atatillugu ingerlaavartumik nalilersuinnerminni sakkussanut atugassat ilaattut eqqarsaatersuutigineqarnikuullutik. Massakkulli meeqqat ilinniartitsisullu niaquinut anaartaatit atorneqarlutik. Nunani tamani taamatut misilitsitsiffiusartuni atuartitsinerup pitsaassusaa

appariartarpoq. Malugisiuk, nunat misilitsitsiffiuneq ajortut, PISAp misissuinerani qaffasinnerpaatut inissisimajuaannarmata, nunanimi taakkunani pisortaq pitsaasoq ilinniartitsisorlu suliaminik ilisimasalik aallaaviutinneqartarmata. Tassaniipporlu pitsanngorsaaniissamut aqqutissaq. Suliffissuaqarnerup eqqarsartariaasianiinnani.

Nunaqarfinni atuartut illoqarfinni atuaqqinnissaat pillugu assigiinngitsunik marlunnik isummersuuteqartoqarnikuuvoq. Marsimi “naalackersuineramik – aningaasarsiornermillu nalunaarusiaq 2011”-mi saqqummerpoq. Taassuma inassuteqaatigaa nunaqarfinni illoqarfinnilu mikinerni atuartunut tamanut 9. Klassemiit efterskoleliortoqassasoq. Tamatuma kinguinngua atuarfeqarnermut naalackersuisoq nalunaarpoq nunaqarfimmiunut 7. klassemi atuartunut tamanut kollegieliortoqassasoq angajoqqaatik ilagalugit illoqarfinnut nuuffigisinnaasaannik. Nunaqarfinni atuartut 1500-t missaanniipput, tassa imaassimassaaq nunaqarfimmiut ukioqatigiiaat 150 missaannik amerlassuseqartassasut. Taamaassappallu inissiat 600 missaat pilersinneqartariaqassapput, angajoqqaat nooqataatinneqassappata. Inissiaq ataaseq 1,5 mio. kr. kiisalu 2 mio.kr. missaanni akeqarsimassappata taava aningaasat pisariaqartinneqartut 900 -1.200 mio. kr. missaanni aningaasaliissutissatut pisariaqartinneqarsimassapput. Nunaqarfinni ilinniartitsisunut inissianut aningaasat ikinneralaannguit atorlugit sanasoqarsinnaassanngikkaluarnarluni?, Qularutiginnilara, sulisitsisut piumassuseqarpata, taava ilinniartitsisut pisariaqartitat pitsaasunik avatangiisiliinikkut ajornanngitsunik pissarsiarineqarsinnaassagaluartut.

Nunaqarfinni atuartut illoqarfinni atuartutuulli tiimii amerlassuseqartariaqarput. Nunaqarfinni atuartut ilinniartitsisussaqarluarsimasut illoqarfinni atuartutulli pitsaatigisunik angusaqartarput. Angakkuatissanik nutaanik ujarlertariaqanngilagut.

Isumaqatigiinniarnert

Nunarsuup kangiani Aasiami meeqqat atuarfiinik ineriartortitsineq malunnarnerpaavoq. New York International Summit-imi marsip 16-ianiit 17-ianut ingerlanneqartumi atuarneqarsinnaavoq, Kiinami inuiaqatigiinni pikkorinnerpaat ilinniartitsisussatut pissarsiariniarneqartartut. Taamaattumik inuiaqatigiinni ilinniartitsisut qaffasinnerpaamik akissarsiaqartinneqarput, ilinniartitsisunngorniarneq pilerinarsarlugu. Kiinami ilinniartitsisut tamarmik ukiumut 360 tiiminik pikkorissarnissamut ilinniaqqinnissamullu atugassaannik tunineqartarput. Hong Kongimi piumasaqaataavoq, ilinniartitsisut ikinnerpaamik atuartitsinissamut tiimeqassasut, sapinngisamik ajunnginnerpaamik atuartitsinerup pitsaassusaa kivinneqarsinnaalersillugu. Finlandimi ileqquvoq partiimut siulittaasup atuartitsinermut ministerinngortinneqartarnera. Finlandimi ilinniartitsisuuneq inuiaqatigiinni qaffasissumik inissisimanertut isigineqarpoq. Malugisiuk nunat taasakka tassaammata PISAp misissuisarnerani qaffasinnerpaamik inissisimasartut. Taakku ilinniartitsisutik ajunngitsumik inissisimatippaat.

Kalaallit Nunaannili ilinniartitsisut ajornerpaanik atugassaqartinneqarusupput.

2010-mi apriliip aallaqaataa nallertinnaguli isumaqatigiissuteqareersimasussaagaluarpugut. Ullumikkut allapparput 21. Juuni 2011. Sulisitsisut nalunaarusiat saqqummertussat inassuteqaataat nalunngeriikkatik ataatsimiititalianit assigiinngitsuneersut utaqqissussimavaat, taakkuninnga niaqqutsigut anaalernarluta, aatsaallu saqqummereermata isumaqatigiinniarnernik aallartitsillutik.

“Naalackersuinikkut aningaasarsiornikkullu nalunaarusiami 2011”-mi qupperneq 39-mi ima allassimasoqarpoq: “Aammattaq sapinngisamik anguniassavarput pisortat suliffeqarfiini, kiffartuussineq pitsaanerusoq ineriartortitsinerlu qaffasinnerusoq, matuma ataani uku aqqutigalugit

anguniarneqassaq: Pitsaanerusumik attaviliineq akissarsiat ineriartortitsinerullu iluini isumaqatigiissutit ataasiakkaat ataanni.” Uagut nalunngilarput taamatut allattoq tassaamat qaffasissumik atorfilik Kalaallit Nunaata ullumikkut aningaasaqarnermut killiffianut ilusiliinikuusoq. Isumaqatigiinniartarnerni kingullerni peqqinnissaqarfimmi sulisunut annertuunik qaffatsitsisoqartarnikuuvoq. Arlaatigut ataqatigiittoqarpa?

Ineriartortitsineq tunngavigalugu akkissarsiat pileriartuaartarnisaannut eqqarsaatit takutippaat Namminersorlutik Oqartussani teknokraatit suliffissuaqarneq tunngavigalugu eqqarsariaaseqarnerannik. Atugassarititaasut suusupagaat.

Uteriiserluta saaffiginneqattaarnitta kinguneranik kiisami januaarip 12-ani 2011 Isumaqatigiinniarfimmik naapeqateqarpugut, isumaqatigiissuteqarfiginniffissatsinniit ukioq ataaseq qaangiutilersorlu. Tamatuma kingorna suleqatigiinnik pilersitsisoqarusuppoq, piumasaqaatit akuerisinnaanngisavut tunngavigalugit. Suleqatigiit taakku sulinermi piffissamik atuisarnermut isumaqatigiissutisatut siunnersuummik sanasussaanikuupput. Piffissaq sivisooq nuttoruuffigereerlugu kiisami isumaqatigiinniarnivut aallartittussanngorpavut – sunaaffali. Sulisitsisut sulinermik piffissamik atuisarnissamut isumaqatigiissutisatut siunnersuummik marsimi saqqummiussipput, imarisamigut Danmarkimi 08-mi sinaakkusiussatut isumaqatigiissummut assingusinnaasumik, kisiannili ilinniartitsisunut ajornerujussuarmik atugassaqartitsisussamut. Piumasaqaatigaat ilinniartitsisut ukiumut 840 tiimit atuartitsisassasut. Kisiannili qanoq annertutigisooq sinaakkusiunniarneqarnersoq isumaqatigiinniutissaq nalunaarutigerusunngilaat. Neriorsuivugut sulinermi piffissamik isumaqatigiissutissamut siunnersuummik aprilip aallartilaarnerani saqqummiusserusulluta. Aprilimi naapeqqikkatta sinaakkusiutissap nalunaarutigineqarnissaa piumasaraarput, tassunga taarsiullugu sulinermi piffissamik atuisarnermut isumaqatigiissutisatut siunnersuuterput uagut tunniutissagatsigu. Takuarsi, taamaasilluni isumaqatigiinniarnierit ingerlanneqarsimassagaluarput, una tunniukkukku una pissavat. Sulisitsisulli tamanna pillugu nalunaaruteqarusunngillat. Paatsuugassaanngitsumik oqaatigivarput, isumaqatigiinniassagutta sinaakkusiussaq paaserusullutigu. Sulisitsisut tamanna tunuliaquttaminnut ingerlateqqikkusuppaat, taavalu maajimi naapeqqittussanngorluta. Isumaqatigiinniariartorluta takkukkatta, sinaakkutissaq suli nalunaarutigerusunngilaat. Piumasaraarput naalakkersuinikkut sulialittaat ilagalugit isumaqatigiinniarusulluta, isumaqatigiinniarnierit aallartissinnaaqqullugit. Aningaasaqarnermulli naalakkersuisup KANUKOKAllu siulittaasuata tamanna peqataaffigerusunngilaat. Juunip aallartilaarneranut ataatsimeeqatiseraannga, atorfilittaqarata. Neriorsuutigaat sinaakkusiussaq pillugu qanittukku nalunaaruteqarumaarlutik. Juunip qulingiluani Aningasaqarnermut naalakkersuisup kiisalui KANUKOKAp siulittaasuata allagaat tiguavut. Allakkami tassani erserpoq pinngitsoorani piumasaqaataasoq ilinniartitsisut minnerpaamik ukiumut 840 tiimit atuartitsisassasut, kiisalu sulinermut piffissamut isumaqatigiissut eqaalluinnartuussasoq.

Taamatut nalunaarneq qanoq taarusuppisiuk? Isumaqatigiinniarnierua imaluunniit naalakkiinerulluni?

Qangasuarli pilersaarutiginikuuarput sapaatip akunnerisa 24-anni Danmarkimukartussaanerput, taamaattumik nalunaarfigaakka isumaqatigiinniarnierit siusinnerpaamik juulip naalernerani imaluunniit aggstip aallartinnerani aatsaat ingerlassinnaassagivut. Tamatut nalunaaruteqarnerma saniatigut aamma marlussunnguanik apeqquteqarfigaakka, isumaqatiginniaqqilnnginnitsinni akisassaannik. Ullumikkut tassunga killeqqavugut. Aarsaq sulisitsisut ullumikkut tigummivaat.

Naggataatigut ilinniartitsisunut qutsateqarusuppunga ullumikkumut naammagittarlutik tapersersuijuarmata. Naammagittarnerli killeqartarpoq, killissanilu gtikilinnuatsirpaa.

Kattuffik

2010 tamaat isumaqatigiinniarnissamut piareeqqasimavugut. Taamatullu inissisimanerput avammut ingerlatsinissatsinnut sunniuteqarsimavoq. 2010-mi sinniisunik pikkorissaasusnaanikuugaluarput, isumaqatigiinniarnissalli pissutigalugit tamanna piviusunngorsinnaasimangilaq. Isumaqatigiinniarnierit naammassiniariarpata sinniisunik pikkorissaanerit aallartikkumaarpavut. Pisariaqartitsisut amerlaqaat. Pikkorissaanissallu ima aaqqinniarumaarpavut nutaanut pisoqasaanerusunullu naleqqussarlugit.

Aningaasaqarniarneq

Ukiut isikkaneq marluk matuma sionatigut IMAK pilersinneqarmalli ilaasortaanerput akiliutit allangortinneqaratik 375 koruuniusimapput. Tamaalilluni inuiaqatigiinni akit qaffakkiartorneri malinnaaffiginikuunngilaat. Siulersuisut naliliipput kattuffiup aningaasatigut inissisimamera suli toqqissisimanartoq. Siulersuisulli qanoq pisoqarsinnaaneranut sillimarusupput taamaattumillu aggustip aallaqqaataannit 2012-miit qaammammut 12,50 koruuninik qaffaasoqarnissaa siunnersuutigalugu taamatuttaaq aamma taamatut aggustip aallaqqaataani 2013-mi.

DLF

Piffissaq manna iluatsillugu aamma Danmarks Lærerforeningilu suleqatigiilluarnerput qutsatigerusuppara. Qujanaq saaffiginnissutitsinnut sukkasuumik piumassuseqarluartumillu sullissisarassi. Andersimut inuulluaqqussutivut kissartut ingerlateqqinniarisigit. Anders ulluni makkunani siulersuisuunerni ataatsmiinnertik pissutigalugu peqataasinnaangilaq.

KANUKOKA

Manna iluatsillugu aamma suleqatigiissimanitsinnut KANUKOKA qutsavigerusuppara. Neriutigaara meeqqat atuarfiata siuarsarneranut suli suleqatigiissinnaajumaartugut minnerunngitsumillu kommunit sulisoqarnermut politikkeqarneranni ineriartortitsinissamut.

IIN/Inerisaavik, Ilinniarfissuaq; Ilisimatusarfik

Nuannaarutigaara suliassanut ataasiakkaanut IIN suli suleqatigigatsigu. Neriuppunga suleqatigiinneq tamanna ineriartuaartinneqarumaartoq Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfiannut iluaqtaasussamik

Allattoqarfik

Allattoqarfimmi masakkut sulisut sisamaavugut. Lisbeth 2003-mili sulisuuvoq. Sigrid ukioq kingulleq aggustip aallaqqaataani atorfinitsipparput, taavalu masakkut juunip aallaqqaataani Dorthe Boassen atorfinitsillutigu.

Immikkut qujaffigerusuppakka Sigrikkut Lisballu piffissami kingullermi suliaannut annertuumut. Sulisuupput aalajaatsut. Maanngaanniit nersualaarujussuassavavut qutsavigalugillu.

Siulersuisut

Kingullermik siulersuisunut qinersinitsinniilli siulersuisuni ilaasortat allanngungaatsiarsimapput. Massakkut siulersuisuni ilaasortat pingasut tassaapput sinniisussatut isernikut qinikkat pingasut allamut nuussimanerannik tunuarsimanerannilluunniit pissuteqartumik.

Manna iluatsillugu tamassi immikkut ataasiakkaarlusi qutsavigerusuppassi, suilersuisuni ilaasortatut suliarisimasassinnut.

Naggasiut

Malittarisassavut malillugit aappaagu Sinniisoqarfimmi naapeqqittussaavugut. Ukiup tulliuuttup ingerlanerani suliaassanik naammassisassatsinnik annertuunik peqarpugut. Piffissap aggersup takutissavaa ilumut inuiaqatigiit kalaallit ilinniartitsisoqarusunnersut imaluunniit ilinniartitsisutut atorfiit atorunnaarsiinnarusunneraat. Ullumikkummi killiffik malillugu annilaangassutigineqarsinnaavoq ilinniartitsisorpassuit atuarfimmiit qimarratsinneqalissasut.

Isumaqatigiinniarnertit ullumikkut naqisimanninniarfiupput, meeqqat atuarfiannut sequtserisinnaasut. Neriuppunga naalackersuineramik sulialittavut akisussaffimmik tigusiimaartut, paasinnillutillu.

Ulluni tulliuuttuni arlalinnik oqaluuserisassaqpugut, suliaassatsinnik, neriutigaaralu ungasinnerusoq isigalugu pitsaasunik inerniliisoqartassasoq Kalaallit Nunaanni ilinniartitsisuussutsimik nukittorsaasumik, minnerunngitsumillu ilaasortatsinnik sullissinitsinni kattuffitsinnut naleqqiiffiusunik.

Minnerunngitsumik piffissami matumani pisut uatsinnut piumasaraat, ataatsimuussutsimik takutitsinissarput. Uagut nakuussutigiuarnikuuarput ataatsimoorinnaassuserput. Ilinniartitsisunut sullisserusussuseq ataatsimut sorsuutigiuarnikuuarput. Tassaniittuaannarpoq pissaanerput; ataatsimoorusussuserput. Ataatsimoorneq perusukkatsigu.

Taamatut oqaaseqarlunga oqalugiaatiga Sinniisoqarfimmut suliaassanngortippara. Qujanaq oqaaseqarsinnaagama.

Mundtlig beretning

2011

Indledning

Jeg havde ellers tænkt mig, at formandens mundtlige beretning skulle have været anderledes i år. Jeg mailede til Steen Hildebrandt og spurgte ham, om han kunne holde foredrag for os. Han ville meget gerne, og han udtrykte, at han håbede på, at han ville få chancen en anden gang. Desværre skulle han til udlandet fra den 19.-25. juni.

Dog er min mundtlige beretning anderledes i forhold til tidligere år. Det er et svar i forhold til de mange betænkninger, som er udkommet siden efteråret 2010 til slutningen af marts 2011. Så kommer der et afsnit om forhandlingerne og til sidst en afslutning.

Jeg indleder med betragtninger fra Steen Hildebrandt:

Politikerne stiller op med så det ene og så det andet svar. Konsekvensen er, at skolepolitik er kommet til at handle om hurtige løsninger på opståede problemer. Vi kalder det ofte reformer, men det er reform i betydningen: Forsøg på at reparere på en model og et system, der ikke længere kan fungere. Der er ingen, der forsøger at tænke langsigtet; ingen langsigtede planer eller overvejelser; ingen, der forsøger at besvare spørgsmålet: Hvad ønsker fremtiden af den danske folkeskole? I stedet er vi fanget i fortidens skoletænkning og forsøger at løse alle opståede problemer eller udfordringer med den gamle industrisamfundstænkning, der hedder: styring, kontrol, mistillid, planlægning, tests, nøgletal, sammenligninger mm.

Derfor: Hvis der skal tænkes og handles nyt, så ligger udfordringerne derude, det vil sige ude i kommunerne, skolerne og bestyrelserne. Det er herfra, nytænkning inden for skoleområdet skal komme. En del af denne nytænkning vil naturligvis indebære, at man må gå andre veje, end forudsat i den eksisterende lovgivning. Derfor må regering og ministerium være parate til at give kommunerne lov til at gå nogle af disse nye veje – og dermed på lidt længere sigt bane vejen for helt ny lovgivning. Jeg kunne godt forestille mig, at det er sådan, nytænkning inden for skoleområdet i de kommende år skal finde sted i Danmark – dvs. med de decentrale enheder som drivkræfter og udviklingssteder. *Sådan udtaler professor i organisations- og i ledelsesteori Steen Hildebrandt i Berlingske Tidende i marts måned 2011.*

Som afslutning på anbefalingerne fra Skatte og Velfærdskommissionens betænkning om folkeskolen står der på side 32:

Nøgleordene er således ansvar og forbedring. Ansvarsfordelingen skal være klar. Skoleledelsen og lærerne har den pædagogiske kompetence og frihed, men også ansvaret over for landets vigtigste ressource – børn og unge. Kommunalbestyrelsen skal derfor holde skoleledelsen op mod dette ansvar. Fokus i hele denne diskussion bør være fremadrettet – hvor står vi nu, og hvordan kan det gøres bedre?

Det er netop der, vi mener der skal sættes på i den grønlandske folkeskole. Nytænkning og handling skal ske lokalt. Nytænkning og handling skal ske på skolerne. Ligesom Steen Hildebrandt og Skatte- og Velfærdskommissionen anbefaler det.

Det vi hidtil har oplevet er, at man fra centralt hold prøver at styre, hvordan der skal tænkes, hvordan der skal undervises, hvordan der skal planlægges, hvordan der skal evalueres, og hvad undervisningen skal indeholde. Hvor bliver den professionelle lærer af? Ved vores sidste repræsentantskabsmøde ønskede vi en styrkelse af den professionelle lærer. En professionel lærer er en man har tillid til, en man kan overlade sit barn til, i vished om, at læreren vil give barnet den

nødvendige undervisning, så barnet bliver i stand til at klare sig selv som voksen, således at der sker en vedvarende udvikling af vores samfund.

Det er den folkeskole, vi drømmer om. Vi vil tage ansvaret for folkeskolens udvikling. Vi vil tage ansvaret for, at der sker læring. Vi ønsker at tage ansvaret for, at kvaliteten i folkeskolen løftes. Vi ved, vi arbejder med landets vigtigste resurse: børn og unge.

Kritikken af folkeskolen har været massiv. Det hele startede med, at et medlem af Økonomisk Råds Formandskab startede kritikken af folkeskolens resurseforbrug under IKT seminaret ”Sarfarissoq” i september måned, derefter kom kritikken fra Økonomisk Råds betænkning i oktober måned 2010, så fulgte seminaret om evaluering af Atuarfitsialak i november 2010, hvor trintest resultaterne blev fremlagt. Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning kom i februar og sidst kom Politisk Økonomisk beretning fra marts måned 2011. Dertil kom Regional udviklingsstrategis betænkning i marts. Alle disse rapporter og betænkningers massive kritik af folkeskolen har sat presset på lærerne. Selvfølgelig har disse udmeldinger påvirket os alle sammen. Det har ikke været sjovt, at være lærer under efterårets, vinterens og forårets måneder. Vi har hørt kritikken, men den skal ikke kue os. Vi skal videre. Nu er det blevet sommer. Nu skal vi til at finde løsningerne og glæden ved at være lærer og skoleleder igen.

For 3 år siden inviterede vi den islandske professor Hafdís Ingvarsdóttir, til at holde et foredrag om det at være lærer. Hvilke kendetegn og udfordringer, der er ved at være lærer. Som Hafdís dengang holdt foredrag om udvikler læreren sig gennem sin lærergerning, som vedkommende er ene om at bestride. Ikke to lærere er ens. Vi er alle forskellige. Enhver lærer er unik på sin måde at være lærer på. Vi har hver vores styrkesider. Det er på vores styrkesider og personlighed vores elever husker os. Lad os få lov til at bruge vores styrkesider. Nogle er gode til at bruge effektiv pædagogik. Lad dem bruge den. Andre har deres styrkesider ved andre undervisningsformer. Så lad dem bruge dem. Der skal være plads til alle lærere. Folkeskolen skal rumme forskellighed - også blandt lærerne. Det er i forskelligheden udfordringerne og udviklingen sker.

Skoleudviklingen skal ske lokalt. I satsningen på lokal skoleudvikling, mener jeg, at der er tre fokusområder, der skal satses på, for at løfte kvaliteten af den grønlandske folkeskole:

1. For det første skal der sættes fokus på folkeskolens ansatte. Der skal satses på den gode skoleleder. Skolelederen er centralt placeret i enhver skoles udvikling. Det er ud fra skolelederens væremåde og handlinger, lærerne udøver deres virksomhed. Skolelederen skal påtage sig lederskabet på skolen i samspil med sine lærere, således at lærerne til hver en tid føler, at de til altid kan henvende sig og sparre med skoleledelsen om skolens pædagogik, udvikling og målsætninger. Skolelederen skal sikre kvaliteten i skolens lærings- omsorgs- og dannelsesprocesser. Skolelederen skal være åben, kommunikerende og medinddragende, sådan at de ansatte kommer til at føle medansvar for skolens udvikling. Skolelederen har ansvaret for at medarbejderne på skolen tilbydes og tager videre- og efteruddannelser, således at skolens udvikling opfylder samfundets krav til eleverne om uddannelse til alle. Skolelederen skal have den nødvendige viden om aftaler og lovgivning. Skolelederen skal udvise professionalisme og personlig integritet i sit virke. – Udover denne satsning på den gode skoleleder skal der også satses på den professionelle lærer. Den professionelle lærer er den lærer, der kan variere sin undervisning og er rustet til at kunne undervise med forskellige metoder, heriblandt også effektiv pædagogik. Den professionelle lærer er fagligt stærk i sine undervisningsfag. Den professionelle lærer er i stand til at vurdere og leve sig ind i sine elevers situation og er empatisk. Den professionelle lærer samarbejder med

kolleger og andre instanser. Den professionelle lærer udvikler sig hele tiden. Al forskning på internationalt niveau peger på, at det er i tilliden til den professionelle lærer, og i denne sammenhæng også i fagligheden, at der opnås de bedste resultater rundt omkring i verden. Denne konklusion kom senest til udtryk under lærertopmødet ”New York International Summit”, den 16.-17. marts 2011.

2. Det andet fokus område, der skal sættes ind på, er elever med særlige behov. Hvem er så elever med særlige behov? Efter min mening er elever med særlige behov elever, der er ordblinde, elever med ADHD, døve, blinde, de psykisk udviklingshæmmede, omsorgssvigtede, misbrugte, socialbelastede og adfærdsvanskelige. Vi ved eksempelvis, at i Danmark er det ca. 7 % af befolkningen, der er ordblinde. I Danmark har ca. 6 % af eleverne ADHD. I Danmark er det ca. 20 % af eleverne, der har indlæringsvanskeligheder på grund af misbrugsproblemer i hjemmene enten på grund af alkohol eller af narkotika. Disse elever har det svært med læringsprocesser. Hvor mange af den type elever har vi? Kan vi sætte tal på? Vi ved fra meldinger fra skolerne, at vi har et stigende antal elever, der muligvis har ADHD. Kan vi sætte tal på? Vi kan med stor sandsynlighed sætte tal på, hvor mange af vores elever, der har været misbrugte. Netop nævnte elever har alle særlige behov. Særlige behov, som kan afhjælpes, hvis de nødvendige tiltag, kompetencer og midler findes på de enkelte steder. TÆNK, hvor mange af vores elever har særlige behov? Ud fra de meldinger vi får fra skolerne og de tilgængelige rapporter, er jeg sikker på at over halvdelen af vores elever, er elever med særlige behov.

Vi skal se på, hvad vi kan gøre, for at løfte denne opgave. Vi mennesker er alle forskellige. Der er forskellige typer af ordblinde. Der er forskellige grader af ADHD lidelser. Der er forskellige psykiske lidelser. Lidelserne kan være forskellige hos de enkelte individer af omsorgssvigtede, af seksuel misbrugte, af adfærdsvanskelige eller af forskellige problemtyper. Der skal derfor handles på individuel plan for hver enkelt af disse elever, da de hver især har forskellige behov for omsorg, støtte og læring.

Samfundets krav til os er, at eleverne skal have opnået gode resultater, når de forlader folkeskolen. De skal gå i gang med en uddannelse. Den opgave vil vi gerne løfte. Det kræver for det første, at vi får klarlagt, hvor mange af vores elever, der er ordblinde, hvor mange der lider af ADHD og hvor mange, der har andre psykiske lidelser. Der skal kunne sættes diagnose hurtigst muligt i skoleforløbet, så den rette hjælp kan gives hurtigst muligt. Denne mulighed har vi ikke i dag eller kun i begrænset omfang. Når vi har fået disse forhold klarlagt, skal samfundet tage ansvar for, at disse elever får de rette tilbud indenfor undervisning, omsorg og støtte.

Så er der en gruppe af elever, der har koncentrationsbesvær og dermed har indlæringsvanskeligheder. Indlæringsvanskelighederne kan skyldes, at eleverne er fra socialbelastede hjem, er adfærdsvanskelige, er omsorgssvigtede eller seksuel misbrugte. Også deres behov for støtte og omsorg er forskellige. Der skal være opmærksomhed for hver enkelt elevs situation, **sådan, at der kan iværksættes det nødvendige undervisningstilbud for hvert enkelt barn, der har et særligt behov. Denne handlemulighed skal være til stede i alle skoler.** Der skal skabes opmærksomhed om disse forhold.

Jeg tror, at op imod ca. 60 % af vores elever, er elever med særlige behov.

Ser vi på prøveresultaterne de seneste år har 42 % af eleverne opnået gode eller tilfredsstillende resultater. Resten har opnået ikke tilfredsstillende resultater. Er det en tilfældighed? Jeg spørger bare. Der bør iværksættes forskning eller undersøgelser i Grønland om situationen.

Sidste efterår rejste en topembedsmand fra Grønlands Selvstyre rundt til de grønlandske kommuner, - vedkommende er arkitekten bag Grønlands nuværende økonomiske situation -, og prædikede om, at kommunerne brugte for mange penge på folkeskoleområdet i forhold til Danmark og andre lande. **Med det antal elever, der har særlige behov, bliver Grønland nødt til at bruge langt flere midler i forhold til Danmark og andre lande, sådan som tilfældet også er for tvangsanbragte børn. Statistik er et taknemligt redskab for nogle teknokrater, men den bliver misbrugt i forhold til os i miskrediteringen af folkeskolen.** Det resulterede i, at kommunerne kom med meget store besparelser på folkeskoleområdet, således at elever med særlige behov igen bliver de store tabere. Det kommer igen til at betyde, at det bliver svært at løfte karaktergennemsnittet, hvis ikke der iværksættes de nødvendige tiltag for elever med særlige behov. **Taberne er eleverne.** Folkeskolen er en investering for fremtiden. En investering, hvor den store gevinst først kommer i fremtiden.

3.

Det tredje der skal sættes fokus på er efter- og videreuddannelsestilbuddene. Disse skal tilpasses folkeskolens behov. Det er sådan i dag, at vi mangler mange lærere på bestemte fagområder. Det skal der blive bevidsthed om. Disse fagområder skal tilbydes som ekstra linjefag, eller efteruddannelser af fag på højt fagligt niveau, sådan at vi kan komme til at dække disse fag langt bedre i fremtiden. Udover styrkelsen på disse faglige fag skal specialundervisningsområdet også blive til fokusområder, der skal satses på i efter- og videreuddannelsesområdet, da området fylder meget i den grønlandske folkeskole. Opkvalificering af timelærerne er noget vi til stadighed kræver af arbejdsgiverne. De forskellige politiske instanser har en gang imellem udmeldt, at timelærerne skal opkvalificeres, men når det kommer til handling, så står de af. Vi vil endnu en gang opfordre til, at man målretter opkvalificeringen af timelærerne. Så er det lederområdet, som også kræver, at der tilbydes kvalificerende tilbud. Indsatsen på dette område skal målrettes, så der hele tiden kan tilbydes uddannelser for nye ledere, som bliver fulgt op af efteruddannelser, så der kommer sammenhæng i hele forløbet. Endelig skal IKT, herunder fjernundervisning, være det fjerde fokusområde på efter- og videreuddannelsen. IKT havde en central placering i tankerne omkring indførelsen af den nye folkeskoleforordning i 2002. Derefter blev den glemt.

Vi opfordrer Naalakkersuisut, og ikke mindst Institut for Læring til at sætte fokus på disse områder i efter- og videreuddannelsesområdet.

Med hensyn til andre anbefalinger fra Skatte- og Velfærdskommissionen er der en anbefaling, jeg vil kommentere. Jeg synes ikke, at man skal begynde at fremlægge "et human kapital regnskab/kvalitetsrapport med hovedvægt på redegørelse for resultater af trintest og eksamener." Jeg tror disse blot vil være udviklingsdræbere, som Steen Hildebrandt eksempelvis var inde på i fabrikstankegangen. Jeg synes også, at trintest, som de køres i dag, bør afskaffes, idet tankerne var helt andre i forbindelse med tilblivelsen af folkeskoleforordningen. Trintest var tænkt som en del af undervisningen, sådan at lærerne kan komme til at bruge dem i deres løbende evaluering af deres undervisning. Nu er de blevet til noget, man skal slå eleverne og lærerne i hovedet med. I alle lande, hvor man bruger denne form for tests falder kvaliteten af undervisningen. Bemærk venligst også, at

lande, der ikke bruger test, ligger alle i toppen af PISA-undersøgelserne, da man netop i disse lande sætter sin lid til den gode leder og den professionelle lærer. Det er i arbejdet med disse standarder, skolernes kvalitet skal løftes. Ikke igennem en fabrikstækning.

Med hensyn til bygdeskoleelevers videre skolegang i byerne er der kommet et par forskellige udmeldinger. I marts 2011 kom ”Politisk – Økonomisk beretning 2011” på gaden. Den anbefaler, at der etableres efterskoler for børn fra bygder og mindre byer fra 9. klasse. Umiddelbart derefter udmeldte Naalakkersuisoq på vores område, at der for alle elever fra 7. klasse fra bygderne skal tilbydes kollegiepladser, hvor forældrene kan flytte med. Da der er ca. 1500 elever i bygderne, må det betyde, at der er ca. 150 elever for hver årgangs elever. Det vil sige, at der skal etableres ca. 600 lejligheder, hvor forældrene flytter med. Hvis en lejlighed koster mellem 1,5 og 2 mio. kr. vil der være et investeringsbehov for mellem 900 mio. kr. til 1,2 mia. kr. Mon ikke der ellers ville kunne bygges et antal lærerboliger til langt færre midler i bygderne? Jeg er sikker på, hvis arbejdsgiverne vil, så vil man rimelig hurtigt kunne dække lærerbehovet med de rette omgivelser.

Bygdeskoleeleverne skal have samme undervisningstimetal, som det øvrige samfunds andre elever har. Bygdeskoleelever, hvor der har været god lærerdækning opnår lige så gode resultater som by skole eleverne. Man behøver ikke at opfinde en ny dyb tallerken.

Forhandlingerne

Udviklingen af folkeskolerne er mest markant i Asien. Fra New York International Summit, der blev afviklet i dagene 16.-17. marts 2011 fremgår det, at man i Kina ønsker at få fat i de bedste folk, til at blive lærere. Derfor giver man lærerne de højeste lønninger, således at det bliver attraktivt at blive lærer. I Kina skal alle lærerne også have 360 timer årligt til efter- og videreuddannelse. I Hong Kong er det kravet, at man har færrest mulige undervisningstimer for at højne kvaliteten i undervisningen. I Finland er det en kutyme, at en partiformand bliver undervisningsminister. I Finland er det højstatus at være lærer. Læg mærke til, at disse lande er nogle af de højest rangerende i PISA undersøgelserne. De sætter pris på at have lærere.

I Grønland vil man de give lærerne de dårligste undervisningsbetingelser.

Vi skulle have indgået aftalerne inden den 1. april 2010. Nu skriver den 21. juni 2011. Arbejdsgiverne havde åbenbart ventet på alle rapporterne og anbefalingerne fra diverse udvalg og kommissioner, hvor de kendte anbefalingerne, blev færdige inden, de begyndte at forhandle med os, sådan at de kan komme til at slå os i hovedet med dem.

På side 39 i ”Politisk - Økonomisk redegørelse 2011”, står der: ”Vi skal også på anden vis tilstræbe en bedre service og højere produktivitetsudvikling i den offentlige sektor, herunder via: Bedre kobling mellem løn- og produktivitetsudviklingen på de enkelte overenskomstområder.” Vi ved jo godt, at det er topembedsmanden, der er arkitekten bag Grønlands Økonomi de seneste mange år, der har forfattet disse bemærkninger. Der er gennem de seneste OK-forhandlinger givet betydelige forhøjelser på sundhedsområdet. Er der et sammenhæng?

Tankerne om løndannelsesforløbet gennem produktivitetsudviklingen viser netop fabrikstankegangen hos teknokraterne hos Selvstyret. De tager ikke hensyn til vilkårene.

Efter gentagne rykkere til Overenskomstafdelingen, holdt vi vores første møde den 12. januar 2011, næsten et år efter, vi skulle have forhandlet en ny aftale på plads. Derefter ville man nedsætte en arbejdsgruppe, på betingelser, som vi ikke kunne være med på. De skulle have kommet med et

forslag til en ny arbejdstidsaftale. Efter længere tids tovtrækkeri kunne vi endelig gå i gang med at forhandle, troede vi. Arbejdsgiverne kom med deres konkrete forslag til ny en arbejdstidsaftale i marts, der til forveksling kunne ligne rammeaftalen 08 i Danmark, men dog med ringere vilkår for lærerne. Man kræver, at lærerne skal undervise 840 timer om året. Man ville dog ikke udmelde noget om den ramme, der skulle forhandles om. Vi lovede at komme med vores eget udkast til en arbejdstidsaftale, som vi havde klar i begyndelsen af april. Da vi mødtes igen i april forlangte vi en udmelding om rammen, hvor vi til gengæld ville aflevere vores forslag til en ny arbejdstidsaftale. Se det ville have været en forhandling, noget for noget. Det ville man ikke meddele os fra arbejdsgiverside. Vi sagde utvetydigt, at vi forlangte at få at vide noget om rammen, hvis vi skal forhandle. Arbejdsgiverne ville vende dette med deres bagland, hvorefter vi aftalte at mødes igen i maj. Da vi gik til forhandlingerne, ville man stadig ikke meddele os rammen. Vi forlangte, at få de politiske system med på forhandlingsbordet, så der kunne komme skred i forhandlingerne. Det ville Naalakkersuisoq for Finanser og formanden for KANUKOKA ikke. De inviterede mig til et møde uden embedsmænd i begyndelsen af juni. Man lovede at komme med en udmelding om rammen inden alt for længe. Den 9. juni modtog vi en skrivelse fra Naalakkersuisoq for Finanser samt fra formanden fra KANUKOKA. Af dette brev fremgår det, at det er ultimativt, at lærerne skal undervise 840 timer om året, samt at der skal være fleksibilitet i arbejdstidsaftalen.

Hvad vil I kalde en sådan udmelding. Er det en forhandling eller en diktat?

Det har længe været planlagt, at vi tog til Danmark i uge 24, hvorfor jeg meddelte dem, at vi tidligst vil kunne genoptage forhandlingerne i slutningen af juli eller i begyndelsen af august. Jeg havde yderlige et par spørgsmål, som jeg ønskede at få svar på, inden vi begyndte at forhandle. Der står vi i dag. Lige nu er bolden på arbejdsgiverside.

Jeg vil benytte lejligheden til at takke lærerne for den opbakning, vi hidtil har oplevet. Tålmodigheden har altid en grænse, og den grænse er ved at være nået.

Foreningen

Vi har stået standby i hele 2010 for at gå i gang med forhandlingerne. Dette har selvfølgelig haft en indflydelse på vores udadvendte virksomhed. Vi skulle have gennemført TR-kurser i 2010, men på grund af forhandlingssituationen blev dette ikke til noget. Vi vil, lige så snart forhandlingerne er overståede gå i gang med TR-kurserne. Det har mange behov for. Vi vil så vidt muligt arrangere kurserne således, at de tilpasses behovet for både nye og garvede tillidsrepræsentanter.

Økonomi

Siden stiftelsen af IMAK for tolv år siden har kontingentet været uændret på 375,00 kr. Det har således ikke fulgt prisudviklingen i samfundet. Bestyrelsen vurderer, at foreningen fortsat har en sund økonomi. Bestyrelsen vil dog være forberedt på alle eventualiteter og foreslår derfor, at kontingent forhøjes med kr. 12,50 pr. 1. august 2012 og med samme beløb til pr. 1. august 2013.

DLF

Jeg vil også gerne benytte denne lejlighed til at takke for det fortsat gode samarbejde vi har med Danmarks Lærerforening. Tak for den altid hurtige og velvillige behandling, vi får fra jer. I må sende de varmeste hilsner til Anders fra os. Han er i hovedstyrelsesmøde i disse dage.

KANUKOKA

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke for samarbejdet med KANUKOKA. Jeg håber, at vi fortsat vil kunne samarbejde om udviklingen af folkeskolen og ikke mindst om udvikling af gode personalepolitikker i kommunerne.

IIN /Inerisaavik, Iinniarfissuaq; Iisimatusarfik

Jeg er glad for, at vi fortsat har et godt samarbejde med IIN omkring enkelte projekter. Jeg håber, at dette samarbejde kan udvikles til gavn for den grønlandske folkeskole..

Sekretariatet

Vi er nu 4 ansatte i sekretariatet. Lisbeth har været ansat siden 2003. Sigrid ansatte vi sidste år pr. 1. august og senest har vi ansat Dorthe Boassen den 1. juni på kontoret.

Jeg skal rette en særlig tak til Sigrid og Lisbeth for den enorme indsats, de har udført i løbet af denne periode. De er trofaste medarbejdere. De skal have mange roser og tak herfra.

Bestyrelsen

Siden sidste valg har der været en del udskiftning i bestyrelsen. 3 af de nuværende bestyrelsesmedlemmer er kommet ind, da de tre valgte bestyrelsesmedlemmer enten er flyttet eller har trukket sig.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at takke for den indsats, som I hver især har ydet i bestyrelsesarbejdet.

Afslutning

Efter vedtægterne skal Repræsentantskabet samles igen til næste år. Vi har for det kommende år en række opgaver, vi skal have løst. Den kommende tid vil vise, om det grønlandske samfund fortsat ønsker at have lærere, eller om man ønsker at nedlægge lærerstillingerne. Når man tænker på status i dag, kan man være bange for, at mange lærere vil flygte fra folkeskolen

I de igangværende forsøg på forhandlinger prøver de at undertrykke os. Det kan komme til at smadre folkeskolen i Grønland fuldstændig. Jeg håber, at vores politikere vil tage ansvar og komme til fornuft, i stedet for at blive manipuleret med hele tiden af enkelte embedsmænd.

Vi har i de kommende dage en del punkter, som vi skal have behandlet, som jeg håber, vil ende med landsigtede løsninger, som på sigt vil styrke lærerfaget i Grønland, men ikke mindst vil sætte pejlemærker for vores forening til gavn for medlemmerne.

Ikke mindst omstændighederne kræver, at der udvises sammenhold. Styrken hos os har altid været at vi kan holde sammen. Vi har altid kæmpet lærernes sag sammen. Det er altid deri vores styrke har ligget; at vi vil sammen. Vi vil sammenholdet.

Med disse bemærkninger overlader jeg beretningen til Repræsentantskabets behandling. Tak for ordet.